

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

یونس نگاه

۲۵ اپریل ۲۰۲۴

یونس نگاه

کدام کتابها را بخوانیم؟

قسمت اول

کتاب‌هایی داریم که برای تعطیل عقل و قمچین احساسات نوشته اند. در این کتابها لذت عجیبی نهفته است. شبیه ماساج تن خسته بعد از راهپیمائی طولانی، و شاید مثل چلمی پر از تنباکو بعد از چند روز عطش دود لذت دارند. خواندن این کتابها آدم را گروگان و مؤمن می‌سازد. اما وقتی بتوانی فاصله بگیری و بدون احساسات به آن کتابها و لحظات لذتبخششان فکر کنی، تعجب می‌کنی که چطور به آن دامها گرفتار شده بودی. از این کتابها در هر گوشه جهان پیدا می‌شود و بسیار پرتعدادند. برای این کتابها ملت‌ها در برابر هم صف می‌کشند، اقوام و فرهنگها و مذاهب درگیر می‌شوند.

کتاب‌هایی هستند که احساسات و عقل هر دو را همزمان قمچین می‌کنند. شبیه بازی فوتبال لذت و مهارت، موفقیت و صحت را باهم می‌آورند. خشک و عاری از لذت نیستند، اما چنان تر و آبیکی نیز نمی‌باشند که از سر عقل آدم چند نیزه بپرند و غرق کنند. ممکن است این کتابها از انسانها قربانی بگیرند ولی چند قدمی به پیش هم می‌رانند.

کتاب‌هایی هستند که بدون کنترل احساسات نمی‌توان آن‌ها را خواند و فهمید. این نوع کتابها در ظاهر خشک و سرد به نظر می‌رسند. مثل بازی شطرنج نخست ساده و در عین حال مبهم و غیرجذاب به نظر می‌رسند. اما وقتی وارد شوی و چند صفحه‌اش را بخوانی و مقدماتش را درک کنی، لذت پنهان و پایداری را به همراه می‌آورد. در خواندن این کتابها هوشیاری و بیداری شرط پیشرفت است. درست مثل بازی شطرنج. تأثیر این کتابها بسیار عمیق‌تر و جدی‌تر از آن دو گروه اول است. اینها اگر طوفان خلق کنند سهمگین‌ترین و مخرب‌ترین طوفان می‌شود، و اگر نعمت و آبادی بیاورند نیز فراوان‌ترین و زیباترین می‌شود.

کتاب مثل خود ما آدمها گوناگون و پیچیده اند. همان‌طوری که در کوچه و بازار باید با چشم باز و هوش بیدار راه برویم تا در چاهی نیفتیم، اختطاف نشویم، تکر نکنیم به کجراهه نرویم، در کتابخوانی نیز باید حواس جمع داشته باشیم.

قسمت دوم

آدم متوسط علاقه‌مند به سیاست و اجتماع، یا ادبیات و فرهنگ، برای آن‌که کارش مؤثر شود، نیاز دارد تا این چند طیف کتاب را بخواند:

(۱) کتاب‌های مقدس جامعه‌ای را که در آن زندگی می‌کند و کتاب‌های مقدسی که در شکل‌گیری فرهنگ، ادبیات و سیاست امروز جهان تأثیر پررنگ و جهانی داشته‌اند. بدون آشنائی با این کتاب‌ها آدم در گرفتن پیام دوستان و مخالفان سیاسی با مشکل مواجه می‌شود، دچار سوء تفاهم، ترس و عشق بیجا می‌گردد. باید کودها، اسطوره‌ها و مفاهیم اصلی مندرج این کتاب‌ها را بدانیم.

(۲) کتاب‌ها و آثار اصلی مکتب‌های سیاسی و اقتصادی که در شکل‌گیری احزاب، جنبش‌ها و حرکت‌های اثرگذار کشور و منطقه ما مؤثر بوده‌اند. این کتاب‌ها نیز مثل کتاب‌های مقدس حامل کدها و مفاهیمی‌اند که اگر از آن‌ها خبر نباشیم در فهم سخنان بخشی از سیاستمداران، هنرمندان، نویسندگان، اقتصاددانان و اثرگذاران جامعه دچار سوء تفاهم می‌شویم. مثلاً اگر از نوشته‌های کارل مارکس و ادام اسمیت و کینز و لنین بی‌خبر باشیم، در فهم سیاست و اقتصاد و فرهنگ امروز به مشکل مواجه می‌شویم.

(۳) دنیای سیاست، اقتصاد و فرهنگ پر از کدها، نام‌ها و مفاهیمی گرفته شده از ادبیات است. اگر با آثار کلاسیک ادبیات آشنا نباشیم، نمی‌توانیم دیپلمات و سیاستمدار و اقتصاددان و نویسنده و روزنامه‌نگار آگاه و مؤثر شویم. اگر مثلاً شاهنامه را نخوانده باشیم درک مکاتبات سیاسی و حتی اقتصادی دنیای فارسی‌زبان احتمال دارد با مشکل مواجه شویم و دچار سوء تفاهم و درک ناقص گردیم. اگر با نمایشنامه‌های شکسپیر، رمان‌های وکتور هوگو و بالزاک و تولستوی مثلاً آشنا نباشیم در تماس و صحبت با سیاستمداران، اقتصاددانان و ادیبان عصر ما به خصوص با غربی‌ها موفق عمل نمی‌توانیم و در کل با سیاست و فرهنگ غرب و جهان معاصر نمی‌توانیم تماس مؤثر برقرار کنیم.

(۴) این آدم متوسط فعال باید در نقاشی و موسیقی نیز مطالعه کند. در مکاتبات، صحبت‌ها و پیام‌های جهان سیاست و روزنامه‌نگاری و فرهنگ و اقتصاد از نام‌ها، کدها و مفاهیم آمده از موسیقی، نقاشی، سینما و تیاتر بسیار استفاده می‌شود. اگر این آدم با موزارت و بتهوون آشنا باشد و با سمفونی‌های مشهور اینان آشنا باشد، مثلاً بداند که موزارت و بتهوون کدام یکی سیاسی‌تر است، چرا سمفونی نهم بتهوون چنین با موسیقی و فرهنگ امروز غرب در هم تنیده و هیچ‌کهنه نمی‌شود و از آن در اعلانات، زنگ‌های تلفون، جشن‌های روی جاده و تجمعات خودمانی نوجوانان این‌قدر فراوان استفاده می‌شود، یا خبر باشد که ریالیزم و رومانسیسم در نقاشی و موسیقی چیست، آنگاه در درک دنیای امروز سیاست و اقتصاد و فرهنگ مجهزتر می‌شود.

(۵) آدم متوسط فعال در اجتماع امروز باید مقدمات فلسفه را هم بخواند. او اگر از چرائی و چگونگی جدال ایده‌آلیسم و ماتریالیسم و جبر و اختیار آگاه باشد خبرنگاری‌اش عمیق‌تر می‌شود، نویسندگی‌اش پربارتر می‌گردد، یا اگر دیپلمات است نقش مؤثرتری بازی می‌تواند و اگر استاد دانشگاه یا فلم‌ساز و آوازخوان است، کارش ثمربخش‌تر می‌شود. بی‌آشنائی با مفاهیم تنازع بقاء، دیالکتیک، خلقت، تکامل، ماده، معنی و امثالش فلم‌ساز نمی‌تواند اثر ماندگار خلق کند و اگر خلق هم کرد تصادف خواهد بود. روزنامه‌نگار و شاعر و سیاستمدار نیز نمی‌تواند بدون آشنائی با این مفاهیم صرفاً با آموختن تکنیک‌های حرفه‌ای کار مؤثر انجام دهد.

(۶) آدم متوسطی که نیت زندگی فعال در اجتماع دارد، باید مبادی ریاضی و فزیک و کیمیا و بیولوژی را بداند تا جهان‌بینی‌اش امروزی شود. سواد عددی و هندسی کافی داشته باشد، تا کارش به‌روز باشد و زبان همتایانش را درک کند، نشانه‌ها و گراف‌ها و تصاویر رایج در مکاتبات و گزارش‌های دنیای امروز را خوانده و درک بتواند.

۷) آدم متوسط فعال این عصر باید به زبان انگلیسی باسواد باشد. سواد به زبان‌های المانی و فرانسوی و روسی و شاید چینی و جاپانی هم احتمالاً می‌تواند جای انگلیسی را پر کند. اما واقعیت این است که بدون سواد انگلیسی همیشه و در هر رشته‌ای چند قدم یا شاید چند روز و ماه آدم عقب است. نویسنده‌ای که به انگلیسی کتاب خوانده نتواند یا خبرنگاری که به انگلیسی تحقیق نتواند، مثل کسی است که در صف چندم نشسته و یا در دور چندم غذا می‌گیرد یا از دهان چندم معلومات به دست می‌آورد.

۸) هیچ کدام این مطالعات بدون کسب تخصص در یک رشته اثرگذار نمی‌شود. اگر تخصصی نداشته باشیم و در یک بخش ظرفیت و توانائی تولید به دست نیاورده باشیم، مهارت متوسط مورد قبول بازار را کسب نکرده باشیم، ملا می‌مانیم و در بهترین حال آدم پرمطالعه و پر معلومات حکیم‌گونه می‌شویم که گپ زیاد می‌فهمیم ولی کار بلد نیستیم. باید در رشته خود کتاب بخوانیم و دستان ذهن خود را با کیبورد، چکش، پیچکش، ماوس، اره و دیگر ابزار کار حرفه‌ای آن رشته مجهز سازیم. و مهم‌تر از همه در رشته خود عمل کنیم. مطالعه بی‌عمل گپ مفت است. معلومات تیوریکی که بازدهی مادی و ملموس نداشته باشد، آگاهی نیست. آگاهی فهمیدن نیست، بلکه فهمیدن و عمل کردن است. اگر آن هفت گروه کتاب دیگر را نخوانیم با خواندن کتاب‌های هشتم به کارگر ماهری بدل می‌شویم مثل چارلی چاپلین در فلم عصرجدید، پرزه‌ای از ماشین می‌شویم و هرچه را گرد و برآمده دیدیم می‌پیچانیم. به هر قالبی که صاحب کار انداخت می‌چرخیم و کار می‌کنیم. ایجاد توازن بین کتاب‌های شماره هشت و باقی کتاب‌ها آدم فعال امروز ما را به شخص مؤثر بدل می‌کند.